

zvezdna
Beletrina

Carlo Collodi

OSTRŽEK

prevedla Dušanka Zabukovec

ilustracije Beppe Porcheddu

Beletrina*

I.

Mizarski mojster Češnja najde kos lesa, ki joče in se smeje kot otrok.

Nekoč je bil ...

»Kralj,« bodo takoj porekli moji mali bralci.

Ne, otroci, zmotili ste se. Nekoč je bil kos lesa.

Ni bil kak dragocen les, temveč navadno poleno, kakršna pozimi nalagamo v peč ali kamin, da ogrejemo sobo.

Ne vem, kako je prišlo do tega, toda dejstvo je, da se je lepega dne to poleno znašlo v delavnici priletnega mizarja, ki mu je bilo ime mojster Tone. Vsi so ga klicali mojster Češnja, in to zaradi konic nosu, ki se mu je vedno svetila rdeče kot zrela češnja.

Komaj je mojster Češnja zagledal tisti kos les, se je močno razveselil. Zadovoljno si je pomel roke in potihoma zamrmral:

»Tale kos lesa mi je prišel pod roke ravno ob pravem času. Iz njega si bom stesal nogo za mizico.«

Rečeno – storjeno. Brž je vzel nabrušeno tesarsko sekiro, da bi polenu olupil skorjo in ga obtesal. Ko pa je ravno hotel prvič zamahniti, mu je roka obvisela v zraku, kajti zaslišal je tihcen glasek, ki je milo prosil:

»Ne udari me premočno!«

Predstavljajte si, kako osupel je bil dobri stari mojster Češnja!

Zbegano se je ozrl po delavnici, da bi videl, od kod prihaja glasek, vendar ni bilo nikogar. Pogledal je pod klop: nič. Pokukal je v omaro, ki je bila vedno zaprta: tudi nikogar. Pogledal je v jerbas za ostružke in žaganje: nikogar. Odprl je vrata v delavnico, da bi preveril še na ulici, pa tudi tam ni bilo nikogar. Torej?

»Razumem,« je rekel v smehu in se popraskal po lasulji. »Očitno sem si tisti glasek izmislil. Nazaj na delo.«

Spet je vzel v roke sekiro in silovito mahnil po polenu.

»Av, boli!« je očitajoče vzkliknil glasek.

Mojster Češnja je tokrat otrpnil, izbuljil oči od strahu, pozabil je zapreti usta, jezik mu je bingljaj tja do brade kot pri kakšnem maskaronu, srhljivem kipu na strehi.

Ko je spet prišel do sape, je trepetaje izjecljal:

»Ampak od kod prihaja ta očitajoči glasek? Pa saj tu ni žive duše. Se je poleno morda naučilo stokati in tarnati kot kak smrkavec? Ne morem verjeti. Navadno poleno je, kos lesa za kurjavo, tako kot vsi drugi. Nalagamo jih na ogenj, da si zavremo lonec fižola. Torej? Se v njem mogoče kdo skriva? In če se skriva, se bo kesal. Mu bom že pokazal!«

Samo to je rekel, z obema rokama pograbil ubogo poleno in začel z njim neusmiljeno tolči po steni delavnice.

Potem je napel ušesa, da bi slišal, ali kak glasek stoka. Čakal je dve minuti, pa ni bilo nič; pet minut, tudi nič; deset minut, še vedno nič.

»Razumem,« je tedaj dejal, se posilil s smehom in si zmršil lasuljo. »Očitno sem si glasek, ki je vzkliknil av, izmislil. Lepo nazaj na delo.«

Ker je bil vsemu navkljub preplašen, je začel brundati, da bi si vlil poguma.

Odložil je sekuro in vzel v roke oblič, da bi poleno pooblal in zgladil. Toda medtem ko je oblal gor in dol, je spet zaslišal tisti glasek. Zdaj se je hihital:

»Nehaj! Neskončno me žgečkaš!«

Mojster Češnja je tokrat padel kot spodsekan. Ko je spet odprl oči, je videl, da sedi na tleh.

Njegov obraz je bil popolnoma spremenjen in celo konica nosu, ki je bila prej vedno škrlatna, je od silnega strahu posinjela.

II.

Mojster Češnja podari poleno svojemu prijatelju Pepetu, da bo iz njega napravil čudovito lutko, ki bo znala plesati, obvladala rokoborbo in delala vratolomne premete.

Tedaj je nekdo potrkal na vrata.

»Kar naprej,« je rekel mizar, ki ni imel niti toliko moči, da bi vstal.

V delavnico je stopil čil starček po imenu Pepe. Kadar so ga otroci iz soseščine hoteli močno razjeziti, so ga klicali Polenta, kajti imel je rumene lase, ki so močno spominjali na koruzni zдроб.

Pepe je bil nagle jeze. Gorje tistemu, ki ga je poklical Polenta! Podivjal je in zlepa ga niso mogli umiriti.

»Dober dan, mojster Tone,« je rekel Pepe. »Kaj vendar počneš tu na tleh?

»Mravlje učim poštevanko.«

»Vso srečo.«

»Kaj te je prineslo k meni, boter Pepe?«

»Noge. Veš, mojster Tone, prišel sem te prosit za uslugo.«

»Z veseljem ti ustrežem,« je odgovoril mizar in se skobacal na kolena.

»Davi mi je nekaj padlo v glavo.«

»Le povej, kaj.«

»Pomislil sem, da bi si izdelal lepo leseno lutko, tako res čudovito, ki bo znala plesati, obvladala rokoborbo in delala vratolomne premete. Z njo bom prepotoval svet, si služil kruh in kdaj kak kozarec vina za priboljšek. Kaj praviš?«

»Bravo, Polenta!« je spet vzkliknil tisti glasek, čeprav ni bilo jasno, od kod prihaja.

Ko je boter Pepe slišal vzdevek Polenta, je od jeze zaripnil kot kuhan rak, se zasukal k mizarju in mu besno rekel:

»Zakaj me žališ?«

»Kdo te žali?«

»Rekel si mi Polenta!«

»Jaz že ne.«

»Zdaj boš še trdil, da sem bil jaz! Pravim, da si bil ti.«

»Ne!«

»Pač!«

»Ne!«

»Pač!«

Vedno bolj sta bila razburjena, nato sta od besed prešla k dejanjem, lasala sta se, se praskala, grizla in obkladala z žaljivkami.

Ko je bil pretep končan, je imel mojster Tone v rokah rumeno Pepetovo lasuljo, ta pa je v ustih držal šop mizarjevih sivih las.

»Vrni mi lasuljo!« je zavpil mojster Tone.

»Ti pa meni mojo in si bova bot.«

Ko sta starčka dobila nazaj vsak svoje lase, sta si segla v roke in prisegla, da bosta vse življenje dobra prijatelja.

»Torej, boter Pepe,« je rekel mizar v znamenje sprave, »kakšno uslugo želiš od mene?«

»Rad bi kos lesa, da si bom izdelal lutko. Mi ga podariš?«

Mojster Tone je ves zadovoljen vzel z mize kos lesa, ki mu je povzročil toliko strahu. Ko pa ga je hotel izročiti prijatelju, ga je poleno močno sunilo, se mu odločno iztrgalo iz rok in z vso silo brcnilo ubogega Pepeta v koščeno piščal.

»Aha, tako olikano mi torej izročaš svoje darilo? Kmalu bi mi polomil kosti!«

»Prisežem, da nisem bil jaz!«

»Torej sem se brcnil sam?«

»Vsega je krivo tole poleno.«

»Vem, da je poleno, v nogo pa si me brcnil ti!«

»Nisem bil jaz!«

»Lažnivec!«

»Pepe, ne žali me, sicer te bom klical Polenta!«

»Osel!«

»Polenta!«

»Konj!«

»Polenta!«

»Gorila!«

»Polenta!«

Ko je Pepe že tretjič slišal vzdevek Polenta, se mu je stemnilo pred očmi, planil je na mizarja in drug drugemu sta jih naložila za celo vrečo in še malo za nameček.

Ko je bil pretep končan, je imel mojster Tone na nosu dve novi praski, Pepe pa dva gumba manj na suknji. Tako sta poravnala račune, si podala roki in prisegla, da bosta vse življenje dobra prijatelja.

Potem je Pepe odnesel s seboj tisti nesrečni kos lesa, se zahvalil mojstru Tonetu in ves kruljav odšel proti domu.

III.

Ko Pepe pride domov, nemudoma začne rezljati lutko in jo poimenuje Ostržek. Prve vragolije lesene lutke.

Pepetov dom je bila pritlična sobica, kamor je svetloba prodirala le izpod stopnišča. Pohištvo ne bi moglo biti skromnejše: polomljen stol, razmajana postelja in vegasta mizica. Ob zadnji steni je bil kamin, v katerem je gorel ogenj, le da so bili plameni naslikani, zraven pa je bil prav tako naslikan lonec, v katerem je veselo vrelo in se kadilo, da je bil dim videti čisto pravi.

Komaj je Pepe stopil v hišo, je vzel v roke orodje, začel rezljati in gladiti svojo lutko.

»Kakšno ime naj ji dam?« si je mrmral v brado. »Klical jo bom Ostržek. To ime ji bo prineslo srečo. Poznal sem celo družino Ostržkov: očeta Ostržka, mamo Ostržko, otroke Ostržke, in vsem se je dobro godilo. Najbogatejši od njih je prosjačil.«

Ko je našel primerno ime za svojo lutko, se je z vso vnemo lotil dela. Napravil ji je lase, potem čelo in nazadnje oči.

Lahko si mislite, kako se je začudil, ko je videl, da se oči premikajo in ga strmo gledajo.

Ko je Pepe ugotovil, da ga opazuje par lesenih oči, se je seveda počutil nelagodno in nejevoljno je rekel:

»Grde oči, zakaj me gledate?«

Nobenega odgovora.

Ko je dokončal oči, je izdelal še nos, toda komaj ga je izrezljal, je nos začel rasti: rasel je in rasel in v nekaj minutah postal neskončno dolg.

Ubogi Pepe se je trudil, da bi ga skrajšal, toda čim bolj ga je prirezoval in krajšal, tem daljši je postajal nesramni nos.

Ko je napravil nos, se je lotil ust.

Ust sploh še ni dokončal, že so se začela smejeti in se norčevati iz njega.

»Nikar se ne smeji!« je zlovoljno rekel Pepe, toda bilo je, kot bi govoril steni.

»Nehaj se smejeti, ti rečem!« je grozeče zavpil.

Usta so se res nehala smejeti, zato pa je iz njih pomolil dooolg jezik.

Pepe se ni dal motiti, temveč se je delal, da nič ne vidi, in tesal naprej. Ko je izdelal usta, se je lotil brade, nato vratu, ramen, trebuha, rok in dlani.

Komaj je Pepe dokončal dlani s prsti, je začutil, da mu je z glave odfrčala lasulja. Pogledal je navzgor – in kaj je videl? Svojo rumeno lasuljo v rokah lutke.

»Ostržek! Takoj mi vrni lasuljo!«

Namesto da bi mu Ostržek vrnil lasuljo, si jo je poveznil na glavo, da se je skoraj zadušil z njo.

Pepeta je taka objestna in porogljiva nespodobnost potrla in razžalostil se je kot še nikoli v življenju. Pogledal je Ostržka in mu rekel:

»Presneti pobalin! Niti stesan še nisi, že kažeš nespoštovanje do očeta! Grdo, fant moj, grdo!«

In si je otrl solzo.

Izdelati mu je moral še noge in stopala.

Komaj je Pepe dokončal stopala, že je dobil brco v konico nosu.

»Zaslužil sem si jo,« si je zamrmral v brado. »Prej bi bil moral misliti. Zdaj je prepozno.«

Vzel je lutko v roke in jo postavil na tla, da bi hodila.

Ostržek je imel odrevenele noge in se ni znal premikati, zato ga je Pepe vodil za roko, da bi ga naučil hoditi korak za korakom.

Ko so se Ostržku noge malce razgibale, je začel kar sam hoditi in tekati po sobi. Nazadnje je smuknil skozi hišna vrata, planil na cesto in se spustil v beg.

Ubogi Pepe se je pognal za njim, vendar ga ni mogel dohiteti, kajti poredni Ostržek je poskakoval kot zajec, z lesenimi nogami kopitljal po cesti in zganjal tak hrup, kot da bi mimo topotalo dvajset parov kmečkih cokel.

»Primite ga! Držite ga!« je kričal Pepe, toda ko so mimoidoči videli leseno lutko, kako drvi kot konj na dirkališču, so se ustavljali kot začarani, jo gledali in se krohotali brez konca in kraja.

Nazadnje se je na srečo prikazal orožnik, ki je slišal hrušč in trušč in menil, da topota splašen žrebec, ki se je iztrgal gospodarju. Pogumno se je razkoračil sredi ceste, trdno odločen, da ga bo zaustavil in preprečil še hujšo nesrečo.

Ko je Ostržek od daleč zagledal orožnika, ki mu je zapiral pot, se mu je poskusil zvijačno zmuzniti med nogami, toda zaman.

Orožnik se ni niti premaknil, temveč ga je zagrabil za nos (bil je nezaslišano dolg, kot ustvarjen za to, da ga grabijo orožniki) in ga izročil Pepetu, ta pa mu je za kazen hotel nemudoma pošteno naviti ušesa. Toda predstavljajte si, kako osupel je bil, ko je tipal za uhlji in jih ni našel. Veste, zakaj ne? Ker jih je v ihti, da bi Ostržka čim prej dokončal, pozabil izrezljati.

Zato ga je zagrabil kar za vrat in ga odvlekel nazaj domov, medtem pa grozeče zmajeval z glavo in govoril:

»Takoј greva domov, in ko bova doma, prisežem, da bova poračunala.«

Ostržek se je ob tej grožnji vrgel na tla in ni hotel več naprej. Medtem so se v bližini začeli ustavljati radovedneži in postopači in nabrala se jih je cela gruča.

Ta je rekel to, drugi ono.

»Uboga lutka,« so pametovali nekateri, »prav ima, da se noče vrniti domov! Kdo ve, kako bi jo pretepel ta hrust Pepe!«

Drugi so zlobno dodajali:

»Tale Pepe je videti dobričina, v resnici pa je do otrok zelo nasilen! Če mu bodo prepustili ubogo lutko, jo bo raztreščil na kosce!«

Skratka, tako so govorili in dosegli, da je orožnik Ostržka izpustil na prostost in namesto njega odpeljal v zapor ubogega Pepeta. Ta ni našel besed v svojo obrambo, cvilil je kot teliček, in ko sta se že približala zaporu, je jecljaje zahlipal:

»Nesrečni sinko! Jaz pa sem si tako prizadeval, da bi iz njega napravil pošteno lutko! Sicer pa, prav mi je! Prej bi bil moral misliti na to!«

Kar se je zgodilo potem, je tako nenavadno, da človek ne more verjeti, in o tem vam bom pripovedoval v naslednjih poglavjih.